De ce?

Într-un text, numit sugestiv „Iritări“, din cartea *Despre frumusețea uitată a vieții*, Andrei Pleşu aprecia că „despre reaua folosire a limbii române în lumea de azi, fie că e vorba de presa de toate felurile, fie că e vorba de exercițiul cotidian al comunicării, se pot scrie tomuri întregi“.

Într-adevăr, greşelile supărătoare pe care le observăm în utilizarea limbii române reprezintă un subiect mai mult decât generos, nu numai pentru lingvist, ci şi pentru oricine este preocupat de exprimarea corectă. Ele singure ar umple tomuri întregi, însă mai important decât simpla lor înregistrare, însoțită de indicația „aşa nu e corect“, este să înțelegem de ce se produc şi cum să le evităm. Chiar dacă mulți utilizatori ai limbii române neglijează cerințele exprimării corecte, considerând că important este doar conținutul unui mesaj, forma care organizează mesajul este la fel de importantă. Această formă reflectă logica limbii şi, implicit, logica celui care o utilizează. Ne dăm seama uşor de modul cum gândeşte o persoană, dar şi de nivelul ei de cultură, după felul cum se exprimă.

Este într-adevăr nevoie de „tomuri întregi“ despre folosirea corectă a limbii române, pentru că a învăța să te exprimi de la televizor sau de la radio nu este deloc o soluție sigură (de altfel, multe dintre exemplificările greşelilor cuprinse în această carte sunt culese din emisiuni de televiziune şi de radio). Ar trebui, de fapt, ca şcoala să îşi conştientizeze rolul ei dintotdeauna, cel de a pune bazele şi de a veghea la respectarea exprimării corecte, la cunoaşterea normelor gramaticii, utile nu numai pentru explicarea şi eliminarea celor mai multe abateri de la norma literară, ci şi pentru învățarea limbilor străine.

Dintre numeroasele greşeli care apar în vorbire şi în scris, am selectat peste o sută de exemple ca titluri pentru scurtele comentarii care compun această carte (numeralul „o sută una“ [greşeli] din titlul cărții se înscrie

BDD-B321-01 © 2012 Humanitas
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:13:39 UTC)

în simbolistica titlurilor apărute și proiectate să apară în colecția „Viața cuvintelor“). Desigur că la greșelile propuse spre analiză se pot adăuga multe altele. Scopul nu a fost acela de a prezenta o listă foarte lungă de greșeli, ci de a oferi mai cu seamă strategii de analiză, care, odată asimilate, să se poată aplica în multiple situații. Pe lângă cele peste o sută de exemple numerotate, care constituie titlurile comentariilor, sunt date multe alte exemple care fie sprijină explicațiile privind greșeala semnalată în titlu, fie atrag atenția asupra unor probleme similare. În plus, în notele din interiorul textului am indicat adesea și alte probleme care au legătură, dintr-un anume punct de vedere, cu greșeala respectivă.

Greșelile selectate privesc pronunțarea, grafia, punctuația, morfologia și sintaxa (deci nu numai nivelul gramatical, în sens strict). Nu au fost incluse aici greșelile care apar la nivel semantic și lexical, întrucât acestea fac obiectul unei alte cărți din colecția „Viața cuvintelor“, coordonată de acad. Marius Sala. Este vorba de cartea *101 greşeli de lexic şi de semantică*.

Unele greșeli sunt dintre cele mai banale, dar și grave, fiind recunoscute și condamnate de un număr mare de vorbitori (de exemplu, scrierea cu unu, cu doi sau cu trei *i*). Altele sunt mai „subtile“, apărând chiar în exprimarea intelectualilor (bunăoară, folosirea formei incorecte (*ei*) *trebuiesc*, în loc de (*ei*) *trebuie*).

În selectarea greșelilor, am avut în vedere deopotrivă frecvența și gravitatea lor; nevoia de explicații suplimentare pentru a înțelege și pentru a elimina unele tipuri de greșeli a apărut ca urmare a includerii unor noutăți în ultima ediție a *Dicționarului ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (DOOM^2, 2005). Am încercat să evidențiez și să explic totodată o serie de dificultăți de exprimare, de ezitări, de care am luat cunoștință în experiența mea de vorbitor al limbii române, de telespectator ori de cadru didactic (multe dintre exemplele discutate aici le-am discutat și cu studenții de la Facultatea de Litere, la cursul de „Normă și abatere“).

Exemplele din titluri sunt atestate începând cu anul 2004, cu o excepție, construită prin „valorificarea“ titlului cărții de față: „Am selectat *o sută una de greşeli*“ (în loc de *o sută una greşeli*, cum este corect). Și celelalte exemple, care fac parte din comentariu, sunt, în mare măsură, atestate începând cu acest an. Faptul că sunt înregistrate dă informații interesante despre uzul limbii, despre frecvența greșelii și circumstanțele favorabile producerii ei, despre tendințele care se manifestă în limbă, despre tipul de emițători la care apare greșeala etc.

BDD-B321-01 © 2012 Humanitas
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:13:39 UTC)

Exemplele utilizate în enunțurile-titlu sau în comentariul pe marginea greşelii sunt preluate de pe internet (publicații online, forumuri), precum şi din monitorizările unor emisiuni de radio şi de televiziune. Menționez că monitorizările – personale şi ale câtorva colegi din Sectorul de gramatică al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“ din Bucureşti – au fost efectuate, în cea mai mare parte, în cadrul unui parteneriat al Institutului cu Consiliul Național al Audiovizualului, în perioada 2007–2011, fiind coordonate de prof. univ. Rodica Zafiu şi de cercetător principal Marina Rădulescu Sala. Pentru toate exemplele atestate sunt indicate sursa şi data (pentru exemplele preluate de pe internet, aceste informații apar, integral sau parțial, aşa cum au fost disponibile). Pentru că uneori exemplul era prea lung şi nu interesa în totalitate, l-am redus, păstrând doar ce era relevant pentru greşeala respectivă. În plus, pentru a focaliza atenția asupra unei greşeli, acolo unde, în context, existau şi alte greşeli, le-am corectat pe cele care nu făceau obiectul comentariului (a fost cazul, mai ales, al contextelor de pe diverse site-uri). Pe lângă exemplele înregistrate, am folosit pentru demonstrarea unui aspect sau a altuia şi exemple construite.

Pentru a analiza greşelile, este nevoie şi de „puțină gramatică“ – ca să parafrazez titlul cărții marelui lingvist Alexandru Graur, pe care am utilizat-o drept model. Este important să înțelegem de ce facem o anumită greşeală, pentru a nu o mai repeta. Ne putem verifica, de multe ori, consultând DOOM-ul, alteori însă avem nevoie de o analiză gramaticală mai amplă, pentru a alege soluția de exprimare corectă.

Pentru că această carte se adresează, în primul rând, vorbitorului preocupat de exprimarea corectă, şi nu specialiştilor în lingvistică, terminologia gramaticală folosită în explicarea greşelilor a fost transpusă într-o formă accesibilă, apropiată în cea mai mare măsură de interpretările gramaticii tradiționale. Aspectele teoretice pe care le-a presupus analiza greşelilor reflectă, într-o manieră adaptată scopului acestei cărți şi destinatarului ei, concepția din cele două gramatici actuale de referință, care îmbină perspectiva tradițională şi cea modernă de analiză gramaticală – *Gramatica limbii române* (GALR 2005/2008) şi *Gramatica de bază a limbii române* (GBLR 2010). Am încercat să găsesc o formulă de echilibru, care sper să fie mulțumitoare şi pentru cititorul filolog, şi pentru cel nefilolog, interesat de cultivarea limbii.

În capitolele destinate pronunțării şi grafiei, am dat uneori, între paranteze pătrate, transcrierea fonetică, pentru a indica (uneori, aproximativ) modul

BDD-B321-01 © 2012 Humanitas
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:13:39 UTC)

cum se pronunță cuvintele aduse în discuție. Transcrierea fonetică a fost, la rândul ei, simplificată tocmai pentru a fi înțeleasă de un public larg.

În unele locuri, am făcut referiri la limba (mai) veche. Semnalarea unor aspecte ce caracterizează fazele anterioare ale românei are rostul de a oferi informații despre evoluția limbii și, totodată, despre evoluția și fixarea normei literare. Aceste informații au rolul de a sugera faptul că problema exprimării corecte trebuie înțeleasă într-un cadru mai complex, care implică, pe de o parte, luarea în considerație a dinamicii limbii nu numai în plan sincronic (în limba actuală), ci și diacronic (istoric); pe de altă parte, ele permit urmărirea evoluției și a fixării normei. Datele oferite din texte anterioare secolului al XX-lea (menționate în note, cu corp de literă redus) ajută și la înțelegerea mai bună a manifestării unor fapte de limbă (vezi, de exemplu, informațiile privitoare la apariția și la utilizarea desinenței *-uri* pentru o subclasă de substantive feminine sau cele despre oscilațiile în conjugarea unor verbe). Demonstrarea vechimii unei forme sau a unei construcții, care din punctul de vedere al normei actuale constituie abatere, nu pledează însă pentru acceptarea ei.

O serie de observații, menționate tot în note, se referă la norma prevăzută în vechile lucrări normative, anterioare DOOM[2] (în special, în DOOM[1]). Referirile la norma anterioară au rolul de a atrage atenția asupra unor schimbări cu care nu toată lumea este la curent și de a arăta, implicit, că și norma se modifică parțial în timp.

Mențiunile privitoare la unele fapte de limbă mai vechi raportate la limba actuală, ca și cele privitoare la norma anterioară arată că și greșelile gramaticale au o viață, pe care norma o controlează permanent, pentru ca ele să nu strice logica limbii. În felul acesta, și greșelile de limbă constituie o parte din viața cuvintelor.

Ca răspuns la întrebarea „De ce?“, trebuie să spun și că am scris această carte la propunerea, care m-a onorat, a domnului academician Marius Sala, coordonatorul colecției „Viața cuvintelor“. Îi mulțumesc atât pentru încrederea pe care mi-a acordat-o, cât și pentru citirea manuscrisului și acceptarea lui spre publicare.

Forma și conținutul cărții au fost mult îmbunătățite în urma lecturii făcute de doamna cercetător principal Marina Rădulescu Sala, lingvist cu o experiență bogată, autoare a multe studii de gramatică și coautoare la cele două ediții ale DOOM-ului (pe care le-am utilizat, dat fiind specificul cărții, în mare măsură). Îi mulțumesc pentru generozitatea cu care mi-a oferit numeroase sugestii și informații extrem de utile pentru elaborarea lucrării.

BDD-B321-01 © 2012 Humanitas
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:13:39 UTC)

M-am bucurat că această carte a fost citită de domnul redactor Alexandru Skultéty, care, pe lângă observațiile făcute, mi-a semnalat o serie de exemple și de sugestii de interpretare a unor aspecte care pun adesea probleme în utilizarea corectă a limbii române. Îi mulțumesc și pentru comentariile pe care le-a făcut pe marginea diverselor greșeli aduse în discuție, și pentru dialogurile interesante pe care le-am avut cu dumnealui despre utilizarea limbii române.

BDD-B321-01 © 2012 Humanitas
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:13:39 UTC)